

EN NY START

Hvilken rolle spiller fællesskabet, når marginaliserede, etniske minoritetsunge forsøger at ændre livsbane?

BIRGITTE THYLSTRUP, THOMAS FRIIS SØGAARD
& TORSTEN KOLIND

Unge mænd med anden etnisk baggrund end dansk, som er involveret i kriminelle grupperinger og stofhandel, har i de seneste år fået stor opmærksomhed i medierne og været genstand for en række socialpolitiske diskussioner og politimæssige tiltag. Også inden for forskningen har der været en stigende interesse i at undersøge problemer knyttet til marginaliseringen af denne gruppe med fokus på, hvordan deres involvering i subkulturelle 'gadefællesskaber' udgør et fælles modsvar til deres marginaliserede position; gadefællesskaber, som kan være med til at fremme og fastholde dem i kriminalitet og stofbrug.

Det er relevant at undersøge de problemer, som de unges tilknytning til disse gadefællesskaber afstedkommer. Samtidig risikerer et for problemorienteret fokus på gadefællesskaber at overse, hvordan det at være en del af et fællesskab ikke kun er et problem, men også kan udgøre en platform for ændringer af de unges livssituation. I en undersøgelse, som vi lavede af marginaliserede etniske minoritetsunge, var det derfor vores ønske at bidrage med et bredere perspektiv på fællesskabets betydning. Artiklen her beskriver nogle af disse bidrag. I vores undersøgelse fandt vi for eksempel, at bevægelser ind og ud af kriminalitet, bander og stofbrug sjældent foregår som en lineær proces med ét afgørende forandringspunkt. At det at være en del af et fællesskab udgør en vigtig del af de unges behov for at føle, at de hører til og har betydning for nogen. At det derfor ikke er enkelt for de unge at afskrive tidligere bandefællesskaber, men at de arbejder hårdt med udvikle strategier til, hvordan de i højere grad selv kan styre, hvornår og hvordan de kan vælge gadefællesskabet uden at opgave deres mål om ændring af livsbane.

Vil man læse mere om undersøgelsen og uddrag af interviewene, henviser vi til kapitlet i antologien 'Unge liv', der netop nu er udkommet på Aarhus Uni-

versitetsforlag, og til de forskningsartikler, der indtil videre er skrevet.

Lidt om undersøgelsen

Undersøgelsen baserede sig på den kontakt, som vi fik med målgruppen gennem NY Start, et privat aktiveringstilbud, som arbejder med resocialisering af marginaliserede og kriminelle mænd mellem 18-35 år, som ikke kan rummes i andre kommunale aktiverings- og behandlingstilbud. Undersøgelsens fokus var den betydning, som de unge tillagde fællesskabs-

Jamen, jeg er vokset op i et område, der var kendt for ballade og kendt for uro og... ja, et område med kriminelle... unge kriminelle (...). Så det var vores fritid (...) så hang vi ud foran dørene, ellers så gik vi ud og stjal... eller slog nogle. Ellers så kørte vi bare rundt og prøvede at lave nogle penge eller sådan noget.

grupperinger, deres oplevelser med uddannelsessystemet og arbejdsmarkedet, deres involvering i kriminalitet og rusmiddelbrug og deres motivation for at skabe forandring i deres liv.

Vores tilgang var inspireret af andre undersøgelser, der betoner, at den enkeltes mulighed for at skabe forandring af egen livsbane ikke blot er afhængig af ydre forhold (for eksempel ændringer i alder, familie- og forældrestatus, jobsituation og vennekreds), men også involverer en løbende forhandling af identitet i samspil med de sociale kontekster og fællesskaber, man deltager i.

Bevægelsen ind i kriminalitet - et strategisk valg eller en gradvis tilvænning?

Vælger man en kriminel karriere, eller er der tale om en gradvis tilvænning til en særlig kultur og adfærd? I vores snak med de unge beskrev de deres involvering i gadefællesskabet som en gradvis bevægelse, der var sat i gang som et resultat af et behov for at tilhøre et fællesskab, hvor de oplevede at være accepterede og betydningsfulde, og hvor de havde kompetencer til at

deltage i de aktiviteter, som fællesskabet omhandlede.

Stort set alle var børn af forældre, som var emigreret til Danmark, og mange var opvokset i belastede boligområder med en høj grad af arbejdsløshed og kriminalitet. Herudover fortalte mange om en svær skolegang med mange nederlag, konflikter og en gennemgående følelse af ikke at passe ind. De fortalte, at de havde haft svært ved tilpasse sig skolens regler og krav, og at de havde oplevet manglende støtte fra voksne til at håndtere problemerne, både i skolen og hjemme.

Oplevelsen af ikke at passe ind hverken i skolen eller på andre sociale arenaer havde stor indflydelse på den betydning, som de tillagde venskabsrelationerne i lokalmiljøet; disse venskaber kom ofte til at fungere som modvægt til de unges negative oplevelser i andre sociale fællesskaber. For de fleste fyldte fællesskabet

som modvægt til oplevelsen af eksklusion mest i starten, men blev i stigende grad også fælles aktiviteter i form af 'småkriminalitet', som med tiden eskalerede til mere grov kriminalitet. Mens deltagelsen i de forskellige kriminelle grupperinger gav adgang til status, 'hurtige penge' og spænding, herunder rusmiddelbrug og -salg, blev konsekvenserne af deltagelsen mere og mere belastende, blandt andet som følge af voldsomme bandekonflikter, hårdere kriminalitet og vold, fængselsstraffe og øgede konflikter med familien. For mange kom rusmidler (særligt cannabis) derudover også til i stigende grad til at styre deres liv. Til sammen var dette krydspres med til at fremprovokere et ønske hos de unge om at ændre livsbane. Dette ønske var dog ofte dilemmafyldt, idet de unge både ønskede at sige fra overfor det kriminelle fællesskab, men også oplevede, at fællesskabet havde stor betyd-

Jamen, lige nu, der prøver jeg at hjælpe dem bare ved (...) og prøve at få dem på den rigtige vej, og 'lad være med at lave kriminalitet', og 'lad være med at hænge ude i gaderne'. Fordi du får ikke noget ud af det der, fordi dine andre venner, du hænger med, de ..., lige pludselig forsvinder de, de bliver gift, og så hænger du selv der, uden uddannelse, uden noget og som 30-årig. Så er det... en bums, ikk'... det er det, man bliver.

ning for deres identitet, oplevelse af socialt tilhørsforhold og ikke sjældent også udgjorde en sikkerhed i forhold til beskyttelse overfor rivaliserende bander.

Et andet dilemma, som de unge beskrev, var, at de igen mødte afvisning og oplevede eksklusion, når de søgte at blive en del af det almindelige samfund. Mange fortalte om de store barrierer, de stødte på, når de havde prøvet at starte i uddannelse eller arbejde, og om den modstand, de mødte fra 'systemet'.

Igen forklarede de deres problemer med den negative signalværdi, der lå i at være af anden etnisk herkomst og have en adfærd og attitude, som var blevet yderligere forstærket gennem deres tilknytning til gadefællesskabet og de kriminelle fællesskaber. Af samme grund udtrykte de et stort behov for at kunne bevare kontakten med vennerne fra gadefællesskabet og vigtigheden af at have mulighed for at mødes med vennerne i NY Start.

... så ringede jeg til samme firma, som jeg havde ringet til for en halv time siden og sagde, at jeg hed Anders. Så var det lige pludselig anderledes, så skulle jeg lige pludselig sende en ansøgning, og så 'kunne vi kigge på den, og så kunne vi kalde dig ind til en samtale'.

At søge forandring uden at forlade fællesskabet

International forskning har overvejende argumenteret for, at resocialiserings- og aktiveringsindsatser for unge, der har været involveret i kriminelle grupperinger, kræver, at de bryder med vennerne i disse fællesskaber. I modsætning til denne tilgang udgør en vigtig del af strategien i NY Start både at vedligeholde en løbende dialog med de unges lokalmiljø og at tilbyde dem et nyt fællesskab, hvor de fortsat kan møde tidligere venner, der også søger forandring. Baggrunden for strategien er en anerkendelse af den betydning, som de unge tillægger det at være en del af et fællesskab. Et eventuelt krav om, at de unge skal have brudt kontakten med vennerne i disse fællesskaber som en del af deres start i NY Start, anses derfor som urealistisk. I stedet er det en betingelse, at de har udtrykt ønske om forandring, ikke begår kriminalitet, ikke opfører sig overdrevent aggressivt og ikke tager/sælger stoffer i tilbuddets lokaler.

På samme måde er en central del af indsatsen i NY Start at støtte de unges ønske om at forandre livsbane ved at tilbyde dem deltagelse i et 'alternativt

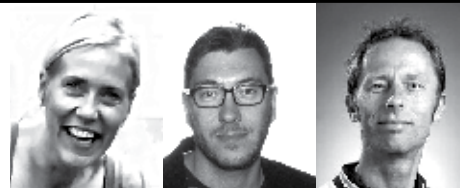
fællesskab', som for en stor del er bygget op omkring boksning. Sigtet er at involvere de unge i motivationsarbejde og socialiseringsprocesser, der støtter en mere prosocial adfærd og konstruktive løsningsmodeller på konflikter som modsvar til samværsformen i de kriminelle fællesskaber, hvor selvtillid og accept ofte er knyttet op omkring kriminalitet, en hierarkisk og aggressiv maskulinitet og stofbrug. På denne måde trækker NY Start tråde tilbage til værdier, der karakteriserer de kriminelle fællesskaber ved, at bokse- og styrketræningen både hviler på værdier som maskulinitet, hierarki, og aggressivitet, men også peger fremad, fordi den også involverer udvikling af selvdisciplin, samarbejde og det at turde tabe en kamp eller tabe ansigt uden at reagere aggressivt på oplevelsen af tab af status.

Det er jo ikke lederen [af NY Start], der har ligesom samlet de her unge og sagt 'okay, nu har jeg et fedt projekt, som måske kan gavne jer i fremtiden og få jer ud af kriminaliteten og skaffe jer et arbejde og et sted at bo' (...) han kender ikke området, han kender ikke folk. For os der var det jo bare, ja, kalde på alle vores venners små brødre og alle dem, man kender, ikk?

Kan systemet tilbyde fællesskaber?

Spørgsmålet er selvfølgelig, om et øget fokus på fællesskabets betydning for etniske minoritetsunge i deres bevægelse væk fra kriminalitet og stofbrug medfører en risiko for, at de i stedet for at afprøve nye samværsformer og roller kommer til at reproducere de samme værdier og konflikter, som de søger at bevæge sig væk fra? I denne undersøgelse fandt vi, at dette helt klart kunne udgøre en risiko, og at det derfor var et vigtigt opmærksomhedspunkt i tilbuddets eget arbejde med borgerne. Risikoen blev blandt andet synlig i nogle af de unges diskussioner om, hvem der kunne være en del af fællesskabet i NY Start, hvor bandetilhør og autoritet i lokalområdet var med til at afgøre rekrutteringen til NY Start. Der var dog lige så mange af de unge, der beskrev, at selvom det stadig var vigtigt at bevare kontakten til vennerne fra gadefællesskabet, var det i mindre og mindre grad vigtigt, at det var gadefællesskabet, de mødtes i. Som en del af denne bevægelse fortalte flere, hvordan det at fungere som en rollemodel for deres venner fik dem til at se anderledes på den rolle, de selv valgte at have i et fællesskab.

BIRGITTE THYLSTRUP
PSYKOLOG, PH.D., LEKTOR
THOMAS FRIIS SØGAARD
ANTROPOLOG, PH.D., ADJUNKT
TORSTEN KOLIND
ANTROPOLOG, PH.D., PROFESSOR
ALLE CENTER FOR RUSMIDDELFORSKNING

Uanset hvor de unge placerede sig, var der en ud-talt tendens til, at de fremfor at fremstille deres venner fra de kriminelle fællesskaber som nogle, der aktivt pressede dem til at deltage i kriminalitet, vold, og stofbrug, beskrev dem som positive, men problematiske fristelser. Ligeledes var det en udfordring, at de stadig følte en stærk moralsk forpligtelse til at være loyale og hjælpe, hvis deres venner var i knibe, samtidig med, at de var meget opmærksomme på de strafferetslige konsekvenser, som det kunne få for dem. De unge, der var bevidste om den udfordring, som bevægelsen mellem forskellige fællesskabsgrupperinger kunne have for deres ønske om forandring, håndterede disse dilemmaer ved at udvikle forskellige strategier; for eksempel at undgå natlige byture, bestemte værtshuse og boligblokke, hvor de kunne risikere at skulle sige fra overfor vennernes opfordring til at hjælpe dem i en slåskamp, uden at det resulterede i konflikter. Andre beskrev også mere drastiske strategier, såsom at flytte længere væk eller holde deres hjemadresse skjult. Fælles for disse strategier var, at de ikke direkte afskrev eller endte i åben konflikt med gadefællesskabet. I stedet forsøgte de unge at skabe en situation, hvor de i højere grad selv kunne styre, hvornår og hvordan de kunne vælge fællesskabet til og fra uden at opgive deres mål om ændring af livsbane.

At være noget for nogen - fællesskabets betydning

Bidrog vores undersøgelse med et bredere perspektiv på fællesskabets betydning? Til dels. Ligesom andre undersøgelser fandt vi, at unge mænd med anden etnisk minoritetsbaggrund end dansk, som er involveret i kriminelle grupperinger og stofhandel, ofte har involveret sig i subkulturelle 'gadefællesskaber' på et tidligt tidspunkt i deres opvækst som et fælles mod-svar til deres oplevelse af at være marginaliserede. Og ligesom andre undersøgelser fandt vi, at denne tilknytning over tid har været en afgørende faktor for fastholdelse i kriminalitet og stofbrug. Vi fandt også, at de ligesom andre unge aktivt har søgt - og stadig søger - fællesskaber, som giver mening for dem i forhold til deres aktuelle livssituation og behov.

Dette er velbeskrevne dynamikker. For at mindske uvished og ubehag i den sociale verden vælger unge fællesskaber, hvor de føler sig velkomne og accepterede, og over tid socialiseres de ind i fælles-

skabets kollektive normer. I vores undersøgelse betød dette en socialisering ind i en kriminel løbebane. Når dette er sagt, bidrager vores undersøgelse også med vigtige nye indsigter til den eksisterende forskning ved at sætte spot på, hvordan fællesskaber spiller ind i marginaliserede etniske minoritetsmænds forsøg på at komme ud af kriminalitet og et problematisk stofbrug. Vi fandt således, at forandringsprocesser ind og ud af kriminalitet, bander og stofbrug sjældent foregår som en lineær proces, men at det snarere er undtagelsen end reglen, at der er ét afgørende forandringspunkt, der markerer overgangen fra aktiv deltagelse i kriminelle fællesskaber til et fravalg af samme. At der ikke er tale om en lineær bevægelse med et klart skæringspunkt for forandring af livsbane stiller spørgsmål ved det hensigtsmæssige i, at resocialiserings- og aktiveringsindsatser ofte kræver, at de unge klienter bryder med vennerne i disse fællesskaber som symbol på ønsket om forandring. Dette henviser til et måske uudnyttet potentiale i forhold til at anerkende den betydning, som de unge tillægger det at være en del af et fællesskab: I stedet for at blive pålagt adskillelse fra deres venner fra de eksisterende fællesskaber giver det mulighed for at tilbyde dem et andet fællesskab, hvor de fortsat kan spejle dele af deres identitet og tilhørsforhold, mens de arbejder med forandring. Udover at øge muligheden for at tiltrække og fastholde dem i tilbuddet muliggør det måske også i højere grad, at de unge selv stilles til ansvar for deres valg og de grænser, som de drager mellem deres involvering i kriminelle fællesskaber og andre fællesskaber. Det er her vigtigt og interessant, at de fleste vi mødte i NY Start netop beskrev, at det var den mulighed, som de fik for fortsat at kunne bevæge sig mellem fællesskaber, der udgjorde en væsentlig del af deres motivation for komme i tilbuddet og fastholde arbejdet med at ændre livsbane. ■

LITTERATUR

Deuchar, R., Søgaard, T.F., Kolind, T., Thylstrup, B. & Wells, L. (2015) 'When you're boxing you don't think so much': pugilism, transitional masculinities and criminal desistance among young Danish gang members. *Journal of Youth Studies*. (Published online before print: DOI:10.1080/13676261.2015.1098770)
Søgaard, T.F., Kolind, T., Thylstrup, B. & Deuchar, R. (2016) Desistance and the Micro-Narrative Construction of Reformed Masculinities in a Danish Rehabilitation Centre. *Criminology & Criminal Justice*, Vol. 16(1) 99-118.
Thylstrup, B., Søgaard, T.F. & Kolind, T. (2016) Fællesskab og forandring blandt marginaliserede etniske minoritetsunge. I: Pedersen, M.U. & Ravn, S (red.). *Unge liv - tilhør og udfordringer*. Aarhus: Aarhus Universitetsforlag.